

**IV. TURIZMUS ÉS BIZTONSÁG
NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA**

**IV. TURIZMUS ÉS BIZTONSÁG
NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA**

TANULMÁNYKÖTET

**PANNON EGYETEM
NAGYKANIZSAI KAMPUSZ
2020**

A konferencia tudományos bizottságának tagjai:

Dr. Birkner Zoltán, Dr. Ernszt Ildikó, Dr. Gaál Gyula, Dr. Janza Frigyes
Dr. habil. Hautzinger Zoltán, Dr. Jaskó Szilárd, Dr. Lőrincz Katalin,
Dr. Mátyás Szabolcs, Prof. Dr. Michalkó Gábor, Dr. Németh Kornél,
Dr. Németh József, Dr. Péter Erzsébet, Dr. Raffay Ágnes, Dr. Tóth-Kaszás Nikoletta

A konferencia szervezőbizottságának tagjai:

Dr. Birkner Zoltán, Dr. Bíró Ildikó, Dr. Ernszt Ildikó, Dr. Fehérvölgyi Beáta,
Dr. Formádi Katalin, Dr. Holzinger Tibor, Dr. Janza Frigyes, Dr. Jaskó Szilárd, Dr. Pozsgai Emília,
Dr. Skrop Adrienn †, Marton Zsuzsanna, Dr. Németh József, Dr. Németh Kornél,
Dr. Péter Erzsébet, Dr. habil. Pintér Gábor, Dr. Rodek Nóra,
dr. Tokodi Panna, Dr. Tóth-Kaszás Nikoletta

A konferencia fővédnöke:

Dr. Felkai László,
közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium, Közigazgatási Államtitkárság,
a Belügyi Tudományos Tanács elnöke

A konferencia szervezőbizottságának elnöke:

Dr. Németh Kornél
Intézetigazgató, egyetemi docens
Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz
Alkalmazott Gazdálkodástani Intézet

A konferencia szervezésében közreműködő szervezetek:

Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusza
Kanizsa Felsőoktatásáért Alapítvány
Rendőrség Tudományos Tanácsa
Magyar Rendészettudományi Társaság
MTA CSFK Földrajztudományi Intézet
Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt.
MTA Veszprémi TB Kommunikáció Munkabizottsága

A kiadványt szerkesztette:

Marton Zsuzsanna, Dr. Németh Kornél,
Pelesz Pelbárt, Dr. Péter Erzsébet

Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz,
Alkalmazott Gazdálkodástani Intézet

2020

Lektorálta:

Dr. Ernszt Ildikó, Prof. Dr. Fórizs Sándor, Marton Zsuzsanna, Dr. Mátyás Szabolcs,
Dr. Németh József, Dr. Németh Kornél, Dr. Péter Erzsébet,
Dr. Raffay Ágnes, Prof. Dr. Sallai János

ISBN 978-963-396-132-2

Új kihívások a rendészettudomány területén I.	7
Prof. Dr. Sallai János - A rendészettudomány XXI. századi kihívásai	8
Dr. Kovács Gábor - A szervezeti kultúra vezetői befolyásolásának elmélete és gyakorlata.....	19
Dr. Vári Vince - A civil szféra az állam és a rendészet.....	29
Dr. Sófi Gyula – Dr. Farkas Johanna - A fiatalkori pszichopátiás vonások legfőbb jellegzetességei és rendészeti vetületei.....	42
Dr. Molnár Katalin - Fiatal rendészettudomány – Fiatal kutatók?	55
Cieleszky Péter - A rend eszméje.....	64
Czizner Zoltán - A svéd megoldás és előzményei: az erőszakos bűnözés 34 pontos intézkedési csomagja.....	72
Budavári Árpád - A közfoglalkoztatás, rendészeti célú megvalósítása Dunaújvárosban	82
Új kihívások a rendészettudomány területén II.	92
Dr. Sivadó Máté - Vietnámi drogmaffia Magyarországon	93
Dr. Budaházi Árpád - A műszeres vallomásellenőrzés jelene és jövője.....	101
Fazakas Katalin – Felföldi Péter - Az alacsony haladási sebesség és a járműállomány hatásai a közlekedési balesetekre	109
Felföldi Péter - Mikromobilitás és balesetek a budapesti közutakon.....	120
Harkai Dorina – Felföldi Péter - A pilóta nélküli légitársaságok alkalmazási lehetőségei a közszolgálatban	130
Fibiné Babos Barbara - Reziliencia a rendészetben	144
Szabó Lajos - Biztonságérzet és biztonság tudatosság	152
Dr. Gárdonyi Gergely - Turista a bűnügyi helyszínen.....	167
Dr. Hegyaljai Mátyás - Nigériai bűnözés Olaszországban - rendészeti válaszok	174
Dr. Molnár Ákos - Piactisztítás és innováció	182
A turizmus aktuális kérdései, fenntartható turizmus	188
Sütő Attila - A turizmus szektor magyarországi éghajlati sérülékenységvizsgálatának módszertani keretei és a vízparti üdülturizmus példája	189
Dr. Czira Tamás – Fejes Lilian - Nemzetközi klímamodell adatbázisok hasznosíthatósága a turizmus szektor éghajlati kitérttségének vizsgálatában, hazai és nemzetközi összehasonlításban... 200	
Dr. Varga Zoltán - Molnárné Csákvári Tímea - Fenntartható turizmus	210
Karakasné Dr. Morvay Klára – Dr. Erdélyi Éva - Az élelmiszer, mint veszélyes hulladék..... 220	
Kemény Kitti – Karakasné Dr. Morvay Klára - Fenntartható megoldások iránti kereslet és kínálat változása a rendezvény szervezésben	232
Dr. Rodek Nóra – Jakab Bálint – Marton Zsuzsanna – Dr. Ernszt Ildikó - CSR szemléletű vezetés és a szállodai minőségmenedzsment kapcsolata	241

Jakab Bálint – Dr. Harshavardhan Reddy Kummitha – Dr. Rodek Nóra - Minőségi szállodákhoz minőségi minősítő rendszerek	249
Dr. Kovács Szilvia – Kovács Fanni – Dr. Péter Erzsébet - A hazai kisállatturizmus jelenlegi helyzetének felmérése állattartók körében	257
Dr. Kovács Szilvia – Kovács Fanni – Dr. Péter Erzsébet - Állatbarát szálláshelyek felmérése a Balaton térségében	266
Komáromy Márk - Az önkéntes egészségpénztárak egészségturizmusban rejlő lehetőségei	273
Dr. Németh Kornél – Dr. Péter Erzsébet - Klímaváltozás hatásai a mindennapokra és a szabadidőeltöltési szokásokra.....	279
Dr. Péter Erzsébet – Dr. Németh Kornél – Lelkóné Tollár Ildikó – Dr. Keller Krisztina – Dr. Tóth-Kaszás Nikoletta - Ahol megelevenednek a mesék – A TELE-KA-LAND Mesepark hálózat látogatói értékelése	288
Göllény-Kovács Nikolett – Dr. Péter Erzsébet – Katona Andrea - Jövedelem-kockázat kezelése egyes dunántúli vállalkozások esetén	301
Pásztor Márta Zsuzsanna – Pető István – Béres-Virág Ágnes - TDM szervezetek a web 2.0 világában	307
Dr. Péter Erzsébet – Dr. Németh Kornél – Göllény-Kovács Nikoletta – Katona Andrea – Lelkóné Tollár Ildikó - Kockázatesztelés fogyasztói szemmel -utazáshoz kapcsolódó prevenciós magatartás.....	315
A turizmusbiztonság aktuális kérdései	324
Dr. habil. Christián László – Thieme-Eső Milan - Az újraértelmezett biztonság hatása a szállodák védelmére	325
Dr. Ritecz György - Turizmus és a terrorizmus az újabb számok tükrében	332
Dr. Németh József – dr. Tokodi Panna - A turizmus és az egészségügyi biztonság összefüggései	341
Dr. Mátyás Szabolcs - Ankara turizmusbiztonsága egy utazó rendőrtiszt szemszögéből	350
Sebesi Petra – Oláh Péter Károly - Az online utazási iroda elméleti definíciójának hazai kutatása	360
Jamrik Péter–Mentőöv - vízbiztonsági prevenciós program a balatoni turizmus fejlesztése érdekében	371
Dr. Péter Erzsébet – Dr. Németh Kornél - Posztolás veszélyei a turizmusban – Mennyit ér egy Like?.....	385
IT Security, IT in Tourism	393
Dr. Orbán József - Deep Learning for the Tourism Safety and Security	394
Kulcsár Dániel – Dr. Skrop Adrienn † - Dr. Jaskó Szilárd – Face Recognition in The Service of Tourism Security	402
Hiezl Kitti – Dr. Gyurácz-Németh Petra – Privacy preferences of Gen Z in technology-based service use	407

Tourism and Security	414
Dr. Raffay – Danyi Ágnes – Dr. Banász Zsuzsanna – Péter Alexandra – Local People’s and Second Home Owners’ Opinion on Calmness and Public Safety as Settlement Characteristics and as Impacts of Tourism in the Balaton Region.....	415
Hager Chaker – Dr. Ásványi Katalin - CSR values and activities of Green Hotels in Hungary.....	428
Dr. Kovács István - The Hungarian Formula One Grand Prix and the prostitution in Mogyoród....	439
Szabó László András - Tourism and security. Development and balance.....	451
Marton Zsuzsanna – Dr. Ernszt Ildikó – Women on Tour – Safety and Security in the Focus...	458
Marton Zsuzsanna – Dr. Ernszt Ildikó – Dr. Birkner Zoltán - Destroying General Health Condition on Holiday – Tourism Safety Perspectives.....	466
Dr. Ernszt Ildikó – Marton Zsuzsanna – Dr. Rodek Nóra - The Safety and Security Issues of Overtourism.....	474
Katona Andrea – Göllény-Kovács Nikoletta – Dr. Németh Kornél – Dr. Péter Erzsébet - Data Security and the Transformation of Employee Roles in the Fourth Industrial Revolution	483

A rend eszméje

Cieleszky Péter

*Ph.D hallgató – Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola
1083 Budapest, Üllői út 82.
e-mail cím: cieleszky@gmail.com*

A rendészet prognosztizálható kihívásait a különböző kultúrák valóságához való viszonyulása, ezen belül az emberi közösségek rendről – és rendhez fűződő viszonyát meghatározó körülményekről – alkotott elképzelései alapozzák meg. Feltételezésem szerint a rendről való gondolkodás háttérében egy történetiségében megragadható apriori szükségszerűség által inspirált igény húzódik, amelyet a rend eszméjének nevezhetünk, és amelynek gyökerei a husserli „meghatározatlan valóság homályosan tudott horizontja” területére vezetnek. Az eszme kifejeződése mindig a hatalom legitimitásának kérdésköréhez kapcsolódik és azt a feltételezést erősíti, hogy „A hatalom ott van, ahol az emberek hiszik, hogy van”. A rendészet prognosztizálható kihívásaival szembeni fellépés sikere tehát az emberi faj evolúciós viselkedésmintáinak sajátosságaitól függ és eredményét végső soron a hatalomhoz való viszony alakulásának jellege, a hatalom társadalmi legitimációja fogja meghatározni.

Kulcsszavak: rend, rendészet, eszme, hatalom, legitimáció

1. Bevezetés

A rendészet prognosztizálható kihívásainak jelentős része az emberi faj evolúciós viselkedésmintáinak sajátosságaiból következik. Másik része ettől függetlenül van jelen, és lényegében a természeti illetve kozmikus hatásoknak való kitettségünkből adódik. Történelmünk hajnalán túlélésünk e külső kitettséggel szembeni ellenálló képesség változásától függött, amelyre jelentős hatást gyakorolt a tűz használatának általánossá válása, a beszéd kialakulása, az eszközhasználat fejlődése, a földművelés elterjedése és egyéb tényezők.

Az emberi közösségek létviszonyait meghatározó külső hatások befolyása kétségkívül jelentősen mérséklődött, miközben a megváltozott életkörülmények hatására a biztonságot fenyegető veszélyek primer forrása a cselekvő emberi faj lett. Napjainkra a hominidákra nézve globális és totális fenyegetést jelentő világot alakítottunk ki, és felzárkóztunk azon természeti és kozmikus hatások mellé, amelyek képesek az emberi civilizáció elpusztítására. A különbség csak annyi, hogy az egyik veszély elhárítására még van lehetőségünk. Ez a biztonság megközelítésének egyik aspektusa – madártávlatból. A továbbiakban az emberi tényezőre fókuszálok, és egy olyan kutatás elgondolását igyekszem felvázolni, amely hozzásegíthet ahhoz, hogy e kihívásokkal szembenézzünk, vagy azokat jobban megértsük.

2. Ecce homo

Az emberi tényező hatásának számos megnyilvánulási formáját követhetjük ismert történelmünk fejezeteit olvasva. Létezésünk lenyomatai a térben és időben különböző íven futó civilizációkban és kultúrákban apriori közösségi sajátosságokat sejtetve mutatkoznak meg. E sajátosságok egyikének kifejeződését nevezem a rend eszméjének, ami a hatalom társadalmi legitimációjának egyik forrása is. A rend és a hatalom meghatározásával persze nem

maradhatunk adósak. Kétségkívül nem lesz könnyű feladat. Alighanem igaznak bizonyulnak George R. R. Martin szavai:

„- *A hatalom ott van, ahol az emberek hiszik, hogy van. Ott, és nem máshol.*

- *A hatalom tehát egy komédiás szemfényvesztése?*

- *Árnyék a falon – suttopta Varys. – De az árnyak ölni tudnak.*” (Martin, 1998:79)

De vajon akkor mi a rend? Feltételezem, ez – mármint a meghatározások pontossága – lehet majd a kutatás Achilles-sarka. De térjünk vissza a biztonság kérdéséhez. A rendészet prognosztizálható kihívásaival szembeni fellépés rendhagyó megközelítése túlmutat a mainstream hivatkozott jelenségek – mint például a globalizáció hatásai, az éghajlatváltozás, a migráció és a terrorizmus, stb. – vizsgálatán, és a husserli „*meghatározatlan valóság homályosan tudott horizontja*” területére irányítja a figyelmet. Ez azonban nem azt jelenti, hogy e közismert kihívások érdektelenek a kutatás számára. Éppen azért nem ezekkel kezdeném a kutatást, mert természetük mélyebb megértéséhez az emberi faj evolúciós viselkedésmintáinak „törvényszerűségeihez” és e minták formálódásához kell visszanyúlnunk.

3. Az emberi közösségek és a rend

A rendészet jövőbeli kihívásainak megismerésére törekvő kutatások eredményességének biztosítása okán nem tűnik haszontalan vizsgálatnak azon körülmények feltárása, amelyek az emberi közösségek és formációk rendhez, rendészethez fűződő viszonyát meghatározzák. Itt azonban rögvest két akadályba ütközhetünk.

Egyrészt az említett sokszínűség szinte kikényszeríti az alapos, térben és időben átfogó vizsgálatot, és többek között feltételezi a história, az etnológia, a kulturális antropológia, a szociológia, a pszichológia és egyéb tudományterületek tárgyában való jártasságot. Az első feladat tehát tulajdonképpen adott: összehasonlító vizsgálat alá kell vonni a különböző emberi közösségek, kultúrák és civilizációk rendről, rendészetről alkotott elképzeléseit (elméletét) és annak leképeződését a mindennapokban. A teljesség igénye nélkül, de kellő alaposítással meg kell vizsgálni az emberi szerveződések korai, ősközösségi formáit is, és a történeti mainstream (különösen az ókori despotikus hatalmak, városállamok, a hellenizmus világa, a római történelem, az európai hegemonia állomásai) feldolgozása mellett fontos mélyebb ismereteket szerezni az esetenként *korszerűtlenné* tekintett, de „természetközeli” létük okán számos hasznos információt közvetítő „periférikus kultúrák” (természeti népek, indiánok, afrikai törzsek, eszkimók, nomád népek világa, stb.) rend-képzetéről. A feladat – átfogó jellege okán – kétségkívül komoly kihívást jelent, de aligha kínálkozik más út a valóság megismerésére, mint megnyilvánulási formáinak alapos és széleskörű vizsgálata.

De adódik itt más nehézség is. A rend, rendészet fogalmába zárt jelentéstartalom számunkra magától értetődően – és közismerten – a zsidó-keresztény kultúrkörhöz, azon belül is a felvilágosodás korabeli eszmeiségéből épülő modern polgári állam kialakulásához kötött. E szemléleti pozíció befolyásoló hatását nem szabad alábecsülni, elsősorban azért, mert meghatározottságai nem tudatosulnak, ismérvei pedig csak akaratlagos reflexiók hatására válnak megismerhetővé.

Persze megelégedhetünk azzal is, hogy a rendről és a rendészetről való gondolkodás történetét az elmúlt párszáz év történeti távlatában vizsgáljuk. Kétségtelen, hogy gyakorlati értelemben ez a megközelítés – egyben egyszerűsítés is – már önmagában is sok kérdés tisztázásához elvezethet. És talán nem is szükségszerű, hogy a tudományos kutatás minden aspektusában az

okok keresése ab ovo történjen, de legalábbis, hogy minden esetben ez legyen a vizsgálódás fókuszában. Továbbá az is lehetséges, hogy számos, a jelenben felmerülő gyakorlati kérdés megoldásához nincs is szükség ennél átfogóbb és mélyebb megalapozottságú előzménykutatásra.

Ebben a kérdésben azonban nem kerülhetem el a „mélyfúrást”. Gondoljunk csak bele: mennyi olcsó általánosítás terheli a közbeszédet az athéni demokrácia és korunk demokratikus felfogásának hasonlóságai kérdésében, vagy mennyi romantikus vonzalom köt minket a természeti népekről és mindennapjaikról vizionált „valóság” tekintetében? Miközben – nem sértve azok valódi értékeit – a legtöbb tudományos igényű vizsgálódás csak tágabb összefüggésben képes megmutatni, hogy milyen távlatok, a valóság-érzékelés milyen sajátos és eltérő formái között értelmezhető egyik vagy másik eszményként felmutatott történeti pillanatkép.

Vagy gondoljunk bele abba, mennyi hamis hiedelem él mindennapjainkban történelmünk „dicső” vagy „dicstelen” értelmezésével kapcsolatban annak igénye nélkül, hogy egy mélyebb, átfogóbb és objektív vizsgálat eredménye formálja a közgondolkodást.

Nagyon fontos tehát, hogy a modernnek tekintett kor elmúlt párszáz évének feldolgozásával megértsük, jelenleg hol is tartunk a rendhez, rendészethez és a hatalomhoz való viszonyulásunkban. De fel kell tennünk magunkban a kérdést, hogy ennek megértése önmagában elegendő-e ahhoz, hogy megismerjük a mindennapi viszonyulásunkat meghatározó tényezőket és ez által a rendészet prognosztizálható jövőbeli kihívásait? Ezen a ponton tennem kell egy kis gondolati kitérőt. Egy interjúban dr. Robert M. Sapolsky neurológus így nyilatkozott:

„Tudós vagy, és valamikor az életed során elkerülhetetlenül beleverték a fejedbe, hogy a természet és a nevelés, a viselkedést meghatározó két tényező, és ezek között legalább akkora az ellentét, mint a Coca-Cola és a Pepsi, vagy a görögök és a trójaiak között. A természet és a nevelés ellentéte mostanra a végletekig leegyszerűsített magyarázata lett annak, hogy hogyan vészél át egy sejt egy energiaválságot, de akár annak is, hogy mitől válunk azzá, akik vagyunk, beleértve személyiségünk legegységibb szintjeit is. Az eredmény egy teljesen hamis kettősség a természet köré építve, amely meghatározza minden ok okozati összefüggés alapját. Az élet maga a DNS, a kódok kódja, a Szent-Grál, és mindent ez irányít. A másik véglet egy sokkal szociálisabb tudományos elmélet, amely szerint mi szociális organizmusok vagyunk, és a biológia csak a nyálkás penészekre vonatkozik. Amit e helyett tapasztalunk az az, hogy gyakorlatilag lehetetlen megérteni, hogy a biológia hogyan működik, ha nem vesszük figyelembe a környezetet.” (Sapolsky, 2019:0:02-1:14)

Briliáns szemlélet, követendő megközelítés. Kutatásomban a történelmi korokat azért vizsgálom szélesebb horizonton – és a fenti megközelítéssel rokon fókusszal –, hogy annak egyedi megjelenési formái mögött megtaláljam azokat a viszonyokat és korrelációkat, amelyek az egyes történelmi korokban csak részben és csak egyes meghatározott elemeiben válhattak ismertté, de tágabb összefüggésben és egyes elemeiből összeépítve valamennyi közösséget jellemeznek. Minél több ismerettel rendelkezem tehát ezekről az eltérő formációkról, annál nyilvánvalóbbá válhatnak azok a tényezők, amelyek mindegyik működését apriori meghatározzák.

Hiszek abban, hogy nincsenek eleve faragott építőkövei a valóságunknak rögzített oksági viszonyokkal. Ez a feltételezés olyan lenne, mint az az idejét múlt felfogás, miszerint mindent

a gének határoznak meg. Miközben a valóság az, hogy a gének különböző módon teszik lehetővé, hogy a környezetünkre reagáljunk. A külső hatások befolyásolják a gének megnyilvánulásait, ezektől függően ki- és bekapcsolnak, eltérő fejlődési pályára állítanak minket azért, hogy illeszkedésünk a kiváltó környezethez adekvátabb lehessen. Lényegében ez az epigenetikus hatás. Valahogy így, ennek analógiájára képzelhető el az emberi közösségek története is. Folyamatos változásban és összhangban azokkal a létviszonyokkal, amelyeket részben önmaguk teremtenek. Nagyjából ilyen aspektusból írható meg az „emberi közösségek kitettségeinek története” is. És a változásokat – bármilyen meglepőnek tűnjön is a megállapítás – epigenetikus hatások kísérik az egyedekben, melyek közösségi kihatása nem kérdéses.

A rendészet jövőbeli kihívásainak megismerésére törekvő tudományos igényű kutatás tehát – bármilyen csábító is az egyszerűsítés lehetősége – nem állhat meg a dolgok eredetének és felszínének vizsgálatában félúton, pusztán abból a megfontolásból sem, hogy a mindennapi gyakorlat számára túlon túl áttételes, bonyolult és messzi a kapcsolat az egyébiránt jelentős számú emberi közösségek között.

Továbbá önmagában annak ténye, hogy a rendészetről való gondolkodás történetileg meghatározott, inkább lehetőség, mint akadály, hiszen a tárgykör ez irányú modern megközelítése legalább egzakt módon segíti a biztos kiindulást, és némi kapaszkodót jelenthet a mélyebb vizsgálódást megelőzően.

Tekintsük tehát e modern felfogást magunkhoz legközelebb állónak, és fogadjuk el mindezt kiindulási pontnak, ahová egy kutatás végén – felvértezve még mélyebb ismeretekkel – ismét visszatérhetünk abból a célból, hogy a jövő rendészetének kihívásait még pontosabban és világosabban meg tudjuk fogalmazni. Hiszen – amint azt korábban megfogalmaztam – a rendészet prognosztizálható kihívásainak jelentős része az emberi faj evolúciós viselkedésmintáinak sajátosságaiból következik. E sajátosságok megismerésével pedig még adósok vagyunk.

Álláspontom szerint tehát a rend megnyilvánulási formái térben és időben eltérő civilizációs környezetet tekintve viszonylag jól kutathatók és leírhatóak. Nyilván ez nem könnyű feladat, ugyanakkor a történelmi ismeret számos kapaszkodót kínál ahhoz, hogy a rend, rendészet fogalmát, elméletét és gyakorlatát adekvátabban lehessen megközelíteni – figyelemmel annak a kornak a sajátosságaira, amelynek keretén belül a rendészeti tevékenység akkor és ott, úgy ahogy kialakult. Ez tehát az egyik feladat, amely időközben bonyolódott az epigenetikus hatások megismerésének szükségességével.

4. Az elmélet és a gyakorlat

A kutatás másik aspektusa az elmélet és a gyakorlat (megvalósulás) különleges kapcsolatát érinti, ami nem nélkülözheti a közösségek valósághoz való viszonyulásának előzetes megértését. Ugyanis a rendnek és a biztonságának az igénye ott érhető tetten, ahol az egyén és a társadalom a mindennapi valósághoz viszonyul. A valóság nem kezdődik valahol, és ér véget máshol, hanem egy olyan „*állandóan levőként*” jelenik meg, amelynek egyes hosszabb, történelmi távlatokban megragadható szakaszaiban olykor kirajzolódik valami egységesnek tűnő és többé-kevésbé koherensen megfogható gondolati rendszer, eszmerendszer vagy korszellemként is megjelölhető lényegiség, amely egy koordináta-rendszerhez hasonlóan eligazodást nyújt abban, hogy mit tekint az adott kor Kuhn-i értelemben véve problémának, és mit jogos problémafelvetésnek. Végző soron és leegyszerűsítve tehát e koordináta-rendszer ismerete az alapfeltétele annak, hogy az abban adott elméletek (mint a koordináta-rendszerben

megjelenő függvények) vizsgálata hozzásegítse a kutatót annak megértéséhez, hogy miképpen fejeződött ki az emberek és társulások valóságához való viszonya egy adott korban.

A kutatásnak ebben a fázisában különös óvatosságra lesz szükség, mivel e valóságához való viszonyulást nemcsak időben változó jellemzők kísérik, hanem térben is differenciált képet mutat. Még pontosabban szólva, térben és időben is differenciált, de akként, hogy terének jól meghatározható földrajzi határai mellett időképzete és ritmusa sajátosan változatos. Ez az időérzék nem harmonizál a zsidó-keresztény gondolkodás lineáris pályára állított időképezével és fejlődésközpontúságába vetett tudatával, amely jobbára csak a tárgyi világban manifesztálódott dolgokra vetíthetően lehet „igaz”. Valami ilyesmi hallható Pascal szavaiból, amikor megjegyzi: *„Három fokkal magasabb földrajzi helyzet felborítja az egész jogrendet, egy délkör dönt az igazságról; néhány évnnyi használat után megváltoznak az alapvető törvények... Fura jogrend az, amelynek egy folyócska a határa. Igazság a Pireneusokon innen, tévedés odaát...”* (Pascal et. al, 1978:71)

Tény azonban, hogy a globalizáció a tér mellett az időt is egységesíti, pontosabban az időről való tudat képében is jelentős változásokat okoz – még a legősibb civilizációk földjén is.

E fázisában a kutatásnak újabb nehézséggel kell szembenézni, ha csak nem kíván e vizsgáldás a már sokat emlegetett zsidó-keresztény kultúrkör biztonságos keretein belül maradni. E nehézség pedig – leegyszerűsítve – a világvallások hatásának ki nem kerülhető gondolat- és tett formáló ereje, amely az emberek és emberi közösségek valóságérzelését nagymértékben meghatározza. Itt szükséges megjegyezni, hogy bár világvallásokról írok, de ide tartozónak gondolok minden olyan nézet- és eszmerendszert, amelyek társadalmak és civilizációk életét, létét és valóságához való viszonyát befolyásolták. Meggyőződésem, hogy ezek ismerete nélkül a rend fogalma és az abból kibomló témakörök lényegében nem is tárgyalhatók érdemben.

Egy kultúrkörön belül a rendészet elmélete és gyakorlata úgy viszonyul egymáshoz, mint a matematikai függvény esetében annak értelmezési tartománya illetve értékészlete. Ez előbbi alaphalmazként terepet biztosít – egy egyértelmű hozzárendelés, gondolati transzformáció útján – az utóbbi megjelenéséhez, meghatározva annak felvehető/felvett értékeit – a mindennapi gyakorlatot. A hangsúly minden esetben az egyértelmű hozzárendelésen van, mivel bármilyen széles legyen is az értelmezési tartománya a rend elméletének – ti. bármilyen konstrukció kigondolásának teret enged –, az alkotást a transzformáció léte okán minimális követelményként minden esetben kötik a valós lét- és életkörülmények, hiszen a megvalósulás szükségszerűen a valóság szövetébe ágyazott. Nem valósulhat meg több egy elméletből annál, mint ami abból megvalósítható.

Ezért van példának okáért, hogy az utópista gondolatok bármily szépen kidolgozottan állnak is előttünk – mint szélsőséges gondolati konstrukciók –, megvalósulásukat emberi, nagyon is emberi arcúra formálja a történelem, nemegyszer mítoszokra emlékeztető alakban visszatérő történések formájába burkolva. Az viszont, hogy valóságuk történelmi távlatból esetenként groteszknak és valószerűtlennek tűnik, a legjobb bizonyítéka annak, hogy jól eltalált fantáziaszülemények – lényegük valóságba ágyazott, „kor”-szerű gondolatiságot takar, amely független mindenfajta morális megítéléstől. A rendészet elmélete és gyakorlata tehát egy kultúrkörön belül – akárcsak egy egyértelmű hozzárendeléssel definiált függvény értelmezési tartománya és értékészlete – egymástól elválaszthatatlanul, egymással összefüggésben és egymásra hatásában értelmezhető.

Más megközelítésben: egy adott kultúrkörön belül a rendészet történetéről, szerepéről, elméletéről számos mű születhet, ugyanakkor – amennyiben ezek tudományos megközelítés tárgyaként számba vehetők – kigondolásukra korlátozó értelemben (függetlenül a tudatosulás fokától) visszahat a mindennapi létviszonyok valóságának nehézségi ereje.

E transzformáció tehát minden esetben egyfajta észrevétlen, de kényszerítő kapcsolatot hoz létre az elmélet és a mindennapok között. A Platón és Arisztotelész felfogása között feszülő ellentét Raffaello Athéni iskola c. festményéről – a mesterek kifejező kézmozdulatának ábrázolásán keresztül – többek számára ismert. Kisebb figyelem irányul ugyanakkor a két alak egészére, egymásra irányuló tekintetük megjelenítésére, pedig éppen ez egyensúlyozza azt a látszólagos ellentmondást, amelyet e képi üzenetnek tulajdonítanak.

A valóság szövetének megragadása – történjen bármilyen alapos és kidolgozott elmélet megalkotásával – egymástól rendkívül távol álló nézőpontból is megindítható, és önmagában nincs olyan pozíció, amely a többivel szemben az adekvát, az „igazi megközelítés” státusszal bírna. Legalábbis szerintem nincs.

A valóság megragadásának módozatai számtalan lehetőséget kínálnak, más-más árnyalatot kölcsönözve a megismerő elmének a megismerés tárgyáról. Filozófusaink is egy irányba haladnak az athéni iskola folyosóján.

5. A rend eszméje

A kutatás következő fázisában – éppen a legalapvetőbb emberi szükségletek (fajfenntartás, fizikai épség) szintjén megjelenő biztonság-igény kifejtése mellett, és ráépülve a korábbi fejezetek eredményeire – bomlik ki az emberi közösségek valósághoz való viszonyulásában tapintható, tértől és időtől független idea, a rend eszméje.

A rendről, rendészetről való gondolkodás fent jelzett történeti meghatározottsága mögött ugyanis álláspontom szerint ott húzódik egy történelmi korokon átívelő apiori szükségszerűség által inspirált igény, amelynek gyökerei az emberi közösségek legkezdetlegesebbnek ismert szerveződéseik időszakáig nyúlnak vissza. Kutatásom tehát túlmutat a különböző civilizációk azonos vagy hasonló tárgyról alkotott képzeteit feldolgozó összehasonlításán.

A korábbi fejezetekben egy adott kultúrkörön belül vizsgáltam a gondolati konstrukciók jellegét. Tudvalevő ugyanakkor, hogy e distinkció elsősorban azért volt fontos, mert e tárgykört tekintve rendelkezünk annyi ismeretanyaggal, hogy megkockáztassuk azt a feltételezést, mely szerint példának okáért a rend jelentőségéről, jellegéről, szerepéről, feladatairól és elméletéről időben és térben különbözőképpen gondolkodtak.

A kutatás szempontjából e feltételezés alátámasztásának kiemelt jelentősége volt, mivel a rendészetről való gondolkodás – térben és időben – sok egyediséggel tarkított változatossággal képeződik le, és mindegyik sajátos üzenetet hordoz a figyelmes szemlélő számára.

Ennek következményeként viszont – minél több ismert példa gazdagítja tudásunkat – egyre nagyobb erővel tört fel valamennyi – eltérő kultúrkört érintő – manifesztáció háttérének olyan megközelítésű vizsgálata, amely a történeti sokszínűség mögöttes forrásvidékét keresi, amely valamennyi valóságkép által meghatározott elméleti alkotás kifejeződni akarásának egységes sugallatát és eredetét adja. Az emberi történelem formálódásának varázslatos forrásvidékén így találjuk meg a történelem eszméje mellett a *gondolatok történetének fejezetcíme alatt* a rend eszméjét, amelynek kibontása e kutatás legfontosabb eredménye lehet.

A rend eszméjének megismerése többek között hozzásegít ahhoz is, hogy a jelenségek túllhangsúlyozottan merev pozitivista megismerését kiegészítse, feloldja a megismerés rendhagyó és a természettudományos módszertan törvényszerűségeit kereső attitűdjével nem harmonizáló megközelítése közötti ellentmondást.

E körben nem kerülhető meg az egyén pszichikumának ontogenetikus fejlődésével összefüggésben valószínűsíthető azon hatás sem, amely az egyén-közösség tudatformálódására is kölcsönös hatással van (konvergencia tan). Ugyanis nem tekinthető apriori ismeretnek az emberi természet állandóságába vetett hit. Az a tévedés ugyanis, mely szerint az emberi jelleg, emberi természet állandó, összemossa a természettudományos megismerés törvényszerűségekre alapozott szabályrendszerét az e törvényeknek nem engedelmessé különböző „valóság-területekkel”, és végső soron nemcsak a múlttól, hanem a jövőről alkotott képzeink kialakítását is korlátozza. E tekintetben a kutatási terület újabb változóval, az emberi tényezővel és az epigenetika Sapolsky-féle megközelítésével bővült. E körben tehát fontos kimeneti eredménye a kutatásnak az emberi közösségek működőképességének vizsgálata, melyet sok ismert formáció számtalan módon biztosított az időben. Működőképesség alatt itt a fennmaradást értem, amely elsősorban a fizikai fennmaradást jelenti. Ez utóbbi distinkció jelentőségére lépten-nyomon szükséges felhívni a figyelmet. Ugyanis a közösségi szerveződés a kezdeti élet- és létmódokban – szükségszerűen – éppen a fizikai fennmaradást igyekezett szolgálni, biztosítani, melynek két aspektusa van. Az egyik a fajfenntartás, a másik a fizikai biztonság.

A fennmaradás feltétele az együttműködés valamilyen formája volt. Nem véletlen, hogy egyes kutatások, melyek az őskori közösségek felbomlásának okait igyekeztek feltárni, legfőbb okként a földművelés megjelenését jelölték meg. Ennek általánossá válásával ugyanis az élet- és létviszonyokban olyanfajta kiszámíthatóság jelentkezett, amely leértékelte, majd szükségtelenné tette a korábban kialakult szabályozókat. Tehát a működőképesség kérdését újra kell ahhoz értelmezni, hogy valós képet kaphassunk a közösségek „fennmaradását” biztosító azon körülményekről, amelyek immár nem, vagy nem kizárólag a fizikai fennmaradás biztosításából fakadtak, és ez komoly hatással van a rend eszméjét taglaló vizsgálódásra, továbbá a rend eszméjének a tartalmi bemutatására is. Csak jelezve e kérdéskör fontosságát, ez szorosan összefügg a hatalom legitimitásának kérdéskörével.

6. Záró gondolatok

A kutatás utolsó fázisában – visszatérve e szellemi kirándulásról, és felhasználva annak eredményeit – összegezni kell korunk emberének a valósághoz, a hatalomhoz, a rendhez és a rendszethez való viszonyulását, továbbá be kell mutatnom a rend eszméjének mai leképeződését az európai, pontosabban fogalmazva a zsidó-keresztény kultúrkörben. E mellett a rend eszméjének – valamennyi történelmi korban és kultúrában sajátosan egyedi formában történő – kifejeződése megismerésével feloldhatóvá válnak azok a korlátok, amelyek a jelenkori történelmi látásmódunkat jellemzik, és így a rendszet jövőbeli kihívásainak tisztább és pontosabb megismerésére nyílik lehetőség.

Felhasznált irodalom

- Buchanan, Patrick, Joseph. A nyugat halála. Budapest: Gede Testvérek Bt., 2007.
- Collingwood, Robin G. A történelem eszméje. Budapest: Gondolat, 1987.
- Dahrendorf, Ralf. A modern társadalmi konfliktus. Budapest: Gondolat, 1994.
- Finszter, Géza. A rendszet elmélete. Budapest: KJK-Kerszöv, 2003.

- Frazer, James George. Az aranyág. Budapest: Gondolat, 1965.
- Huizinga, Johan. A holnap árnyékában. Békéscsaba: Tevan Kiadó, 1991.
- Krémer, Ferenc. Szociológiai alapismeretek. Budapest: Rejtjel Kiadó, 2003.
- Kuhn, Thomas S. A tudományos forradalmak szerkezete. Budapest: Gondolat, 1984.
- Malinowski, Bronislaw. Baloma. Budapest: Gondolat, 1972.
- Martin, George R. R. Királyok csatája. 2 köt. Pécs: Alexandra, 1998.
- Nietzsche, Friedrich. A történelem hasznáról és káráról. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1989.
- Nietzsche, Friedrich. A tragédia születése. Kolozsvár: Kriterion Könyvkiadó-Polis, 1994.
- Pascal, Blaise, László Pődör, és Zádor Tordai. Gondolatok. Budapest: Gondolat, 1978.
http://www.ppek.hu/konyvek/Blaise_Pascal_Gondolatok_1.pdf.
- Sapolsky, Robert. Emberi természet - Környezeti hatás (epigenetika). Youtube, 2019.
https://www.youtube.com/watch?v=TgI_vZQFELk.
- Sorel, Georges. Gondolatok az erőszakról. Budapest: Századvég Kiadó, 1994.
- Spengler, Oswald. A nyugat alkonya. 2 köt. Budapest: Európa, 1994.